1656 Gemeente deel 1/1

Gem. bibl. Arnhem Bz 141/1

Gemeene

Seyndt-brieven/ voor de Ouders/ Meesters/ ende kinderen/ om te leeren brieven dichten/ welleesen/ ende ordentlijck te schrijven.

Daer by geyoeght sommige notabele dingen, weert om te weten, als oock Obligatien, Quitantien. &c.

Coninck Ferdinandus seydt, datmen een wijs ofte dwaes kent.

Aen 't matighen van sijn gramschap/
Jn't regeeren van sijn huys-gesin/
Aen 't dieteren van een brief.

Gedruckt by Jan Jacobsz. Boeck-verkoopter in de Backer-straet/ inde verguide persse/ Anno 1656.

Tot den Leeser.

AEngesien beminde Leser, dat het principaelste vanden gemeynen mân sijn leeringe gnelegen is in twee dinghen, te weeten, int leesen ende schryven: Soo streckt de lesinge principalijck om eenige deuchdelijcke Boecken te lesen, waer na wy ons leven souden reguieren, In welcken den mensch gheleert ende onderweesen wort, hoe hy God den Heere boven al behoort te beminnen ende lief te hebben, de alghemeene Christelijcke Kercke, sal ghelooven ende onderdanigh weesen, sijne ouders sal in eere houden, een yeghelijck sal ghelijck ende recht doen, ende barmhertigheydt bewysen. Maer het schryven is principalick gheleghen in brieven te maecken ende te schryven, het welck alle menschen in alle hanteringen kan te pas komen, rijck ende arm, edel ende onedel, borger oft lantman; Want de brieven zijn profitelijck inde koopmanschap, nootsaeckelijck int vermanen, troostelijck int lijden, int ontbieden seker, int raden sterck, aengenaem den ouders, leerlijck den jongers. Daeromme behooren hun de jonghe lieden van joncx op te oeffenen int dicteren van brieven, waer mede sy veel dingen te ghelijck sullen leeren, sonder grooten arbeydt, als perfectelijck lesen ende schryven, dichten ende wel leven: Ende dit is de oorsaecke waerom ick eenighe brieven ghedicht heb, als hier volghen, die my dochten dat profijtelijck soude weesen voor de jongers, ouders ende meesters, om hun daer na te reguleren, soo int dichten als int leven. Daerom maghmen den kinderen dese brieven leeren lesen ende naschryven, ende oock overzetten int Latijn of Francoys, ende dierghelijcke materien van selfs laten componeren.

UNIVERSITEIT UTRECHT

Bequame onderrichtinge om brieven te leeren dichten.

Vraghe.

Wat is eenen Brief?

Antwoort.

DEt is een ontbiedinge oft als een Bode door den Ghelaeghen eenige Lieden in verseggeyden Landen, plaetsen of steden zynde, maeckandeacht te verstaen geven alle Ghat sy Lieden in elck andert tegenwoordigheydt sonder mogen oft konnen gheseggen.

Vraghe.

Wat behoort hy te doen, die eenen Brief segghen Wil.

Antwoort.

Hy sal inden eersten bedencken ende overleggen Ghat hy begeert te segghen, of het dessige of wirckelijck saken zijn of niet, want op saken van importantie moet meer gelet worden als op gemeene sterckte Brieven. Ende na sal hy aenmercken den underdan, nature, manieren, conditie of officie aen dien hy begeert te schryven, Ghanimen behoort de Brieven kort of langh te schryven, ma de lieden veel of weynigh te doen hebben, Daerinne aen segghen. Oock moet men letten op de gelegentheyt vande personen, want andert seggistemen tot de Kinderen, andert tot de Ouderen, andert tot de Edele, andert tot de Lantlieden. Daerom worden oock sulcke Brieven geprefen of Arum best gebunden, die over een kommen of geschickt zyn, na gelegentheydt der personen, na de redenen, na de plaetsen of tijden wanneer: int neumanen beleefdelijck, int vertroosten sootelijck int raden vastelijck, int verwilligen schaerlijck, int begeeren schamelijck, int gebieden redelijck, in waerspreken verweerelijck, in tegenspoet droefelijck, welck Ghy selven Ghet kennen ende verfen sal.

Vraghe.

Hoe leerstmen beter Brieven dichten.

Antwoort.

Door meerstigheydt ende Exercitie, want sonder veffeninghe een kanmen ghen Const leeren.

Vraghe.

Ay hoe veel deelen voert een Brief af ghedeelt?

Antwoort.

Ay vieren, waer af het eerste is, Exordium of het beginsel. Ay welcke maer sommige vriendelijcke ende bevoegelijcke woorden geschreven worden, ende dat kort of goet, om't houte te vermeerren, en gunstigh tot uit te maken daer van toeschryven om te beter tot uw meyninghe te komen. Aen u Overste schrijft met alle reverentie ende ootmoedigheydt alduus: Eerwaerdighe seer beminde Vader of Moeder, of Heere, W.E. sal believen te weten, etc. Aen u wort gelijck schrijft minnelijck, met alle vriendelijckheydt, alduus: Lieve seer beminde Broeder, of Suster, of gueden vriendelijck sende u een milieten goede marchten, of ick recommandere my vriendelijck u waert. Aen u minder of ick onderstaet schrijft vriendelijck, met beleefdheyt, alduus: Beminde Soon, of Dochter, of Jacob Jacobszoon, ick laet u weten, of mijn seggen of begeeren is aen u, etc.

Het tweede deel van eenen Brief, is.

D'oorsaeke waerom dat wy seggen, hiermede te kennen gevende onse propoost, of redden wat ons moveert te seggen, of die sal kort worden, alduus: D'oorsaeke mijnt seggens is dat ick op u begeere, dat ghy sulcx meerstigh studeeren, of den Ghaeren van deser is: Dat ick u bidde my te senden een Evangelyn Boeck: Ofte u sal Ghelieven

Ghelieven

Schreyen / dat ick voor my ghenomen hebbe na Dosty te reysen / etc.

Het derde deel van een brief, is.

Ende remonstrantie ofte bevoylinge voor myne. Ooy met reden en goet beschept bevoylen of consideren / Ouderse begeerte of voorsaete onser schryvens liefde om doen ick / of veerlijck / of veerlijkheydigh / oft verdienstelijck / en indien machtet doenden / en myn verciert de reden met eenige sententie / of gelijckenis / of exempel / etc. Ghet Vaders en Moeders / de reden of het bewijs hier af is / want het God gebieden Horst. Mosis een bewijs: gelijck Abiaby een quade doodt ghestorben is om dat hy zijn Vader veel leede gedaen heeft / ende de jonge Tobias van Godt gebenedijt is geworst, om dat hy zijn Ouderen ge-eert heeft. Soo mede sullen sy alle qualijck varen / die huyn Ouderen ontteeren / en sullen gebenedijt Ghoeden die huyn Ouderen eer en reverentie bewijsen etc. Ende soo mortimen versichtden redenen bedencken / Ghaer mede mey bewijsen wil / gene mey seggen of doen Ghil.

Het vierde deel van een brief, is.

Conclusie of het slot dat brieff / in Ghelcke mey int korte verhaelt het principaelste dat voorsz is / om't Hert te bewegen en te bewerken / om te verkuijgen dat Ghy begeeren oft versoeken / alduit: Dannen vermaen ick u / oft rade ick u / oft begeer op u / dat ghy Ghel studeert of u tijt Ghel Ghaen moemt / of so voortgaen sult: Want dit is veerlijck of profitelijck / of genenchlick etc. Ghey brief geschreven sijnde, sou voorgimey daer by de plaetse Ghaen / van daer dat mey schrijft / daer na den dagh den maenth / ten lestten het faeu ant Heeren / somtijdt voorghemonden by verlange grootenisse of recommandatie aen d' een ander. Ghekomet voegtmenden mede by een Ghoet of twee / alduit. Hier mede vaert wel en studeert naeurstigh / of sregyst dickwijlt / of Ride vierigh; Daer na ondersteenmey den brief met syney naeme / ende mey moet hem selven noemen inde qualiteyt dat yorsoney daermey aen sregyst alduit: Ik uwe gehoorsame soon of onderdanige dienaer of getrouwe knecht / of goetheertige Vriend. Ende opsregistey / vande Brieven sregystmey altijt den veerlick Feynaem en toenaem vande offrie en stact daermey aen segijst / daer na maekstmey den titel Heerlick / alduit: Aen mijn beminde Vader / Koopman / etc. Aen den geleerden of seer geleerden Doctor / Aen den Ed. heer en voorsichtigen Advocaat etc.

Brieven daer macht een hangt / behoorlicken Ghel op te letten en Copie daer af te houden: maer gemeene brieven / alle vriendelen tot malkanderen / segijstmey al sleecht en recht deur / gelijck alsmen doet in dagelijcksche spreken en praten: daer in behoostmen voorst niet die voorsz: ordinantie niet te volgen / maer men magh Ghel sleecht ende recht deur schrijven / so't uyt de penne valt / alsz maer metteenent ghesregeven is / met goet leesbaer schrijft ende een goede sijn / want de brieven zijn anders niet te achten als een samen-spreekinge.

Vermaninge om God te dienen ende met hem te beginnen.

Ghedurichste vrienden ick recommandeere my in u goede gratie / en klaer u voorby / dat ick u allesamen van goeder heuten beminne / want van allesamen Gustaeu en Proeder zijn en sonder hieron geen zien u geluc / voorspoet en saligheyt. Ende op dat ghy tot alle voorbaentheyt sout komen / so vermaen ick u allesamen uyt de gedurichste liefde dat ghy in alle Ghevurlicheyt soekt Godt te behagen / en al u Ghevurlicheyt met God te beginnen / want sonder de gratie Godts magh niemant voorbaeuw / noch geluck of voorspoet hebben / als de Prophet David seyt: Tenzy de vergeeft vaerstimey de Stadt die Godt niet en bewaert. En te vergeeft staenise vroegh op die het brood des doorsmerts eten / alsz God de Heer geen gratie verleent. Hierom vermaent uut onse Saligmaker dat wy eerst sullen zoeken het rijcke Godts en sijn gerechtigheyt / ende het ander sal ons toegheworpen Ghoeden. Hierom so vermaen ick u beminde vrienden / dat ghy niemant soeckt te behagen / noch meest te ontsagen dan God alleen / in al u doen ofte laten: Want Paulus seyt: Ziet God liefheeft gebuckt alle ding ten beste. Hierom beminde vrienden begint al uwe voorbeen met Godden Heer / en dient hem soo salt u welgaen / tijdelijck en eeuwelijck / ende zijt hier mede den Heere bevolen.

Van jonckx op behoorlijcken sijne kinderen ter schoolen te setten.

Eminde Compere M. N. ick recommanderet my in alle ghedienstigheydt e'uvaeuts. Ghy waerneeme / van dien ik dat ick u l. uyt sonderlinge vriendschap voeumane dat gy u kinderen van jonck op wilt ten sregolen zetten / want op straet loeuense niet dan alle ondeugdt van malkanderen. Ter contrarie in goede sregolen worden se gestilleert ende onderwesen in alle deugdt / welck hun daer na altijt bevolen sal. Want wat de kinderen in hun jonckheyt leeren / 'tzy deugdt of ondeugdt, dat onthouden sy daer na al hun leeven langh. Want de kinderen zijn als een pampier / want men'er zijn sy gestijft dat sijn daer in. Ende beminde vrient radick u in alle manieren u kinderen / zoo gh mondt straft te moemy / ende 't sijn ook te

Bestellen / op datse van jonckx op moetsicky leeren Godt vresen / ende alle deugden hantteeren / op datse moyen zeelick leeven en zaligh sterven. Beminde Compere / zijt hier mede den Heere bevolen. Geschreven in Haerlem den 8. Junij Anno 1641.

Al uwen goeden Vrient N.

Aenden Eersamen J. P. mijn goede Vriendt, woonende inde Warmoesstraet, Tot Amsterdam.

Een goede Meester salmen verkiesen tot zijne kinderen.

Christen Broeder / ick ontbiede u l. dupsent gruet marthey. Ghy waerneeme van desen is / dat ick verstaen heb uyt u schreven / dat ghy u Soon meynt'n school te setten / om hem te laten onderwijsen in goede konsten en leeringen: soist wel oorbeelijck dat ghy voor al toesiet dat ghy hem van een geschickt schoolmeester voorsiet / die wel geschickt en geleert is int gene dat hy leeren sal: want die selfde niet veel geleert en is / ende ongeschickt van leeven / die zy Ghaen en een ander niet veel onderwijsen en geschickt maken / maer sonder hem een bedeuwen en eenige quade gebreken van aennemen / die hy nederhandt qualijck wederom sonder konnen ontvennen. Hierom so rade ick u voorbest / dat ghy voor al toe op een goet Meester / die niet alleen en leert de vaer konsten / maer principalijck leert God vresen / ende een deugdelijck leven leeden / ende die selfde een voorganger is in een geseijdt leeven. Dit dunckt sult veel doen. Christen hier mede den Heere bevolen.

Een Soone schrijft een zijn Vader wattet inde schoole gekeert wort.

Eachtbelijcke ende seer beminde Vader ende Moeder / ick gebiede my met alle volmoedigheyt

ny u goede gratie / ende laet u Godtey / dat
ick noch, Bloeck, ende gheseynt bey / Godt
Heb lof / so ick verhoope dat ghy myne sijte
d'oorsaecke mijnt schrijvens is / mijn beminde
Vader / dat ick u l. Heerlijckey seer bedanckte dat ghy my te Haerlem ten schole
gesonden Hebt by een goede meester / die
ons wel leert al't gene dat goede kinderen
behoort te weten / als Lesenen / Cyfferen / Boekhouden / oock Brieven Quitantien / Obligatien dichten / componeren / oock Francoys / Latijn spreken / ende leert
oock Lessen / ende schrijven op verscheyden
manieren / oock sommige kinderen Musijck
ende op Instrumenten spelen. Maer ghy
seyt dat het altemaet niet voeltje bedieden
en heeft / als men daer by niet ghevoeffent
en is in alle deugden te volten / Godt te
vreesen Hem liefde te hebben / om gratie te
bidden / loven ende danken / ende ons Ouders
Hert gehoorsaem te zijn / d'Oudere in eeren
te houden alle menschen vriendtschap te
bewijsen / oock manierlijcke zeden te onderhouden. Beminde Vader / dusdanige dingen
worden ons hier geleert / ick hoope dat Godt
de Heere my gratie geven sal / dat ick niet
thuis komen en sal / of ick sal in alle voeltgezilcedt ende geleerde Schesen / ende
ny so hoop ick u l. beschorlijcke gehoorsaemheyt te doen / ende te troosten dat ghy geen
verdrietenis aen my ghehangen en sulte
hebben. Beminde Vader zijt hier mede
den Heere bevolen / met mijn lieve Moeder / al ons Huysgesin / ende alle onse
goede Vrienden. Geschreven in Haerlem
den 9. January. Anno 1641.

V L. ootmoedige ende beminde Soon N.

De Vader schijft aen sijn Soon eenige goede vermaningen.

Mijn seer beminde soon / ma vriendelijcke groetenisse laet ick u weten / dat ick u voor brief ontfangen hebbe / ende daer uyt verstaen de goede manieren die u meester hoeft om kinderen te leeren / ick hoope dat God de Heere u sijn godtlijcke gratie verleenen sal / dat ghy den hoffelijcken tijt van u bloegende jeugdt wel sult waer nemen / en denken dattet groote schande en onere voor u soude wesen / nu wel te leeren / dan ghy so goede middel toe hebt. Ghy moet denken dattet met u nu inden Somer tijt is / ende dat ghy met het Miesken sregoone vruchten van leeringen moet / vergaderen tegent de Winter van u mannelijcke jaren: Zuideren dan met alle neerstigheyt en duet u beste om een ander voor te leeren / ende Oorst in alleen u meester gehoorsaem / wacht u voor quaet gheselschap / ende voerst altijt te vreedey sonder murmuren met alsulcke spijt en dranck als men u geeft. Maer voor al / en verugeet niet dickwilt God den Heere ons sijn godtlijcke gratie te bidden / en beveelt u selven altijdt met ziel ende liechaem in sijn Godtlijcke bewaernisse. Dit doende sult wel doen / ende my sonderlinge vriendtschap / want u voelvaeren ende saligheyt acht ick te wesen de myne. Beminde Soon zijt hier mede den Heere bevolen. Geschreven in Amsterdam deson 8. januarij / Anno 1641.

V beminde Vader,

Aen Engel Gerritsz. onsen beminden Soon, wonende inde Bartel-loris straet Tot Haerlem.

Plepten ende Rechten sal men schouwen.

Lucas 6. N. seer beminde Vrient ick Heb u voor brief ontfangen / by den welcken ie verstaet dat ghy van meyninghe zijt om teghen u meester te plegten ende te vechten / 't welck my geensins en dunckt geraedsy te wesen. Want men soude nimmermeer gelooven dat alter alquaeth ende verdriet uyt het verblen komt / het maeckt hart ende zijde / partenschap / en vrantschap: Men verliesten door sijn gueth ende vriendey / ende men versuymt syney koestelijcken tijt: sulcx dat gemeenlijk jonge plegtent voordey oude bedelaers. Wy sijn al t'samen broeders ende suysters met malkanderen / ende moeten met malkanderen te houdey / en niet te vechten noch te plegten / en jagen de Provenieurs / en Advocaten t'gelt inde beurs / en maeckten malkanderen arm / en bevoyt / de consoorten ernustigh / en van vriendey vrandey / dus siet wat ghy doet. Ghy sult veel verlijcken ende vermeen doen / dat ghy overbeyde zijdey Godt lieden moemt / en laet u met vriendschap van malkanderen sijndey: Maer Goiddy / ende verbey / so maeckt geweet eenen sijn met gelt / eenen sack vol verduldigheyt / en eenen sack vol vaeth.

Dronckenschap salmen schouwen.

Mijn zeer beminde Vrient / God de Heere laet u verbaeren / d'oorsaeke mijnt schrijvens is dat ick u vriendelijcken verman dat ghy dronckenschap wilt schouwen: want het is een groote lelijcke sonde / waer uyt veel quaeth is komende by lanckheyt van tijdey / want de dronckaert verdoinsten hun verstant en sinnen / verkorten hun leven / krygen kopende oogen / bevende handen / eenen stinckende asem / een quaet lichaem / verlieesen het wenck / openbaren hun schuttenende / 't Scheiden een beestey een kinderspot / ende een verdriet van alle menschen die met hun omgaen / sulcx dat se verandereen by ma inde natuere van een verkeerd dat altijt gnort ende quimmeruere verzaet en it / maer tuijgen van drinckey dorst / ende verdey soo diick en groff dat se manneliijcke gaen moet staen en sunnen. Een dronckgaet Gel sort in / maer 't veranderet al in fenijn ende bitterheyt. Gut beminde Vrient schuut dronckey drinckey / en verset soben en murkheyt / ende ghy sult u selven grout gemack ende veel aendey. Zijt hiermede den Heere bevolen.

Leugentale salmen schouwen.

Geliefde seer beminde kinderen / ick vermaen u al't samen ghebuck ende saligheyt / d'oorsaeke mijnt seggens is / dat ick u verman de leugentale te schouwen / want het is een groote sonde: Ende de vaisseman seyt Godt mont die liecht / die doodet de siele. Een leugen sonder moet / brengt de arme ziel ten dode. En dat kuijgt een leugenaer tot sijn loon voor sijn liegen / al spreekt hy de waerheyt / soo en ghebeurt niet. Ende die veel liegen en bedriegen / zijn maeckt vandey Duyvel die een Vader der leugenen is / ende want beginsel inde Waerheyt niet ghestaen en heeft. Daerom beminde kinderen schuut leugentaerk / valscheyt en bedriegenis / en voerst Waerachtigh en rechtsinnigh in al u doen en laten. Dit doende sult veeren en veel doen. Ende blijft den Heere bevolen / die de Waerheyt selve is.

Oeffent u dickwils in't lijden Christi.

Ick gebiede myn in u goede gratie / mijn seer beminde Vrienden / Want ick u van garder Heeren beminne. Een waerneme van desen is / Dat ick u laet weten / datter geen dinck beter en is / dan dat Heer en Christen

een mensche dit wilt oeffent int lyden onses Heeren Jesu Christi: want een mensch hier door sonderlinghe gratie van onsen Heere krijcht het behoet ende bewaert den mensch van sonden/het voet ende onderhoudt hem in deuchden/het verdrijft den Duyvel/ het doet de Weerelt versmaden/het leert hem barmhertigheydt bewysen sijnen even-mensen. Somma het is een fonteyn vol van alle gratie ende genade. Daerom begeert ghy deuchdelick ende wel te leven ende sonderlinge gratie van den Heere te ontfanghen/soo oeffent u dickwils int overdencken van het lyden Christi/ ende bidt hem om sijn gratie. Dit doende sult wel doen/ ende blijft den Heere bevolen.

Om een goede naem ende faem te verkrijgen.

Kinderen in Christo Jesu/nademael de Wijsman ons leert/dat een goede naem en faem beter is dan veel rijckdommen/soo vermaen ick u uyt vaderlijcke liefde/dat ghy so wel wilt leven/dat ghy een goede naem moogt verkrijgen/niet tot ydele ostentatie/maer tot stichtinghe van u even-mensche/ soo dat sy siende u deuchdelijcke wercken/mogen glorificeren Godt inden Hemelschen Vader. Schickt dan soo deuchdelick te leven/ dat een yegelick u deught mach prijsen ende loven. Ghy sult mede-weerdigh ... [illegible] ende sult ghy eeren/met den goeden ... ongaen/ weest binnens huys blymoedigh ... verdriet/ bewijst geen weldaedt/ weest neerstigh in u vocatie/houdt mate in alle dingen. Beminde kinderen wildy dese leeringhe wel onderhouden soo suldy prijs ende eere begaen/ en su een goede naem ende faem verkrygen/ dat u Godt den Heere gunnen wil, dien ick u altesamen bevele. Gesegeven in Haerlem/ desen xiv. Meert/ Anno 1642.

Vermaninghe tot de vier Wetterste.

Lieve seer beminde vrienden N. F. ick recommandere my in u goede gratie/ ende laet u weten/ dat onder verscheyden dingen die een mensch aenporren om een deuchdelijck leven te leyden/ my dunckt datter geen dinck beter en is/dan dickwils hem selven te oeffenen int overdencken/ en int lesen vanden Vyer Wetterste/want hier door kryght een mensch vreese en schroomen om quaet te doen/ overmits de toekomende straffe des quaets ende der sonden. Ende hy krijcht een lust en vermaeckelijckheyt inde deuchden/ om de toekomende vergeldinge des eeuwigen levens: Want wie en soude niet gaerne wercken van barmhertigheyt doen/ een yegelijck gelijck en recht doen als een mensch denckt dat hy hier door uyt gratie sal ontfanghen de onbegrypelijcke vreughde des eeuwighen levens. Wie en soude oock niet schroomen quaet te doen/te liegen/te bedriegen/ongehoorsaem oft ontrou te wesen/ oft eenige ander sonden te doen/ als een mensch denckt dat hy hierom eeuwigh soude moeten branen inde Helle? Dus beminde vrienden oeffent u selven dickwils inden Bybel, en zijt hier mede den Heere bevolen.

Quaet gheselschap behoortmen te schouwen.

Myn seer beminde vrient B. ick gebiede my in u goede gratie/ overmits onse oude kennisse en vrientschap/so schrijf ick van goeder herten tot u/ vermanende quaet geselschap te schouwen als fenijn. Want in sulcx gemeynlijck/ die met pecke omgaet die worter van besmet/ en die met quaet geselschap omgaet/die sietmen gemeenlick mede quaet worden/ want het geselschap doet veel. Ghelijck men siet dat het eene siecke schaep besmet het ander/ en een verrotte appel die onder de andere leyt bederft veel ander appelen/ so mede bederft quaet geselschap ander menschen/want des menschen nature is meer geneghen om 't quaet te aenveerden dan 't goet. Daerom beminde vrient rade ick u in alle manieren quaet geselschap te schouwen. Als sijn dronckaerts dobbelaers hoerreerders/leugenaerts/ ketters/ want die salich sijn/ die sullen 't Rijcke Godts niet besitten: Ende verkeert met den goeden so sult ghy mede goet ende deuchdelijck worden.

Principale leeringen dienende tot een goet leven.

Nademael seer beminde kinderen/ ick u hertelijck bemmine/so sende ick u hier tot een gedachtenisse sommighe leeringhen/daer ghy u behoorlycken mooght na reguleeren. Spreeckt weynigh ende dat goet/ weest minnelijck tegen alle menschen. Leent eer ghy beminde: Weest waerachtigh in woorden en wercken/ schout hart ende gramschap/ houdt u vroom in teghenspoet/ ende in voorspoet zijt ootmoedigh ende beleeft: Weest matelijck in alle dingen. Eert den Oversten ende en versmaet den armen niet. Leer it goet doen dan goet spreecken. En ghelooft niet lichtelijck. Weest met het uwe te vreden. Schout ondanckbaerheyt en ghenuchtheyt/ gierigheyt en hooveerdigheydt/ weest neerstigh in u vocatie schout dwaesheyt en dronckenheydt. Denckt op den dagh die niemant verby en magh. Hier mede zijt den Heere bevolen.

Uwen Vader wat ick vermagh N.

Aen mijn beminde kinderen N. N. woonende inde Bartel-Ioris straet tot Haerlem.

Een soone schrijft aen sijn Vader.

Eerweerdige Vader/ nademael ghy op my begeert hebt dat ic u wat schrijven soude van mijn studeren/ so en heb ick niet derven laten dese jegenwoordige aen u te schrijven. Inden eersten so moeten wy 's morghens opstaen/ ende dan so bevelen wy ons selven Godt almachtigh/ en bidden hem om vergiffenisse onser sonden/ schicken dan eenigh tijt over/ soo leeren wy eenige noodsakelijcke dinghen/ van buyten: Ende als tijdt is op 't Schole te gaen/ so lesen wy eenige schoolijcke gebeden/ besonder vande Passie onses Heeren: en dan bidden Godt den Hemelschen Vader door Jesum Christum sijnen eenigh Sone onsen Heere/ dat hy ons verstant ende sinnen verlichten wil. met de gratie des H. Geestes: Ende over dagh moeten wy oock eenige gebeden spreken ende lesen/ ende wy moeten ons wercke altijt beginnen inden name onses Heeren Jesu Christi/ en dan so leeren wy veel [illegible] daer na soo werden ons alle dage geseyde vanden meester/ dat alle niet kostelijcker is dan geleertheyt: ende dat geleerde ende ongeleerde soo veel verschillen/ als de nacht ende dagh. De geleerde gelijckt hy by welgebouwde aerde/ daer alle schoone vruchten op wassen. De ongeleerde ghelijckt hy by ongebouwde aerde/ vol distelen ende doornen/ of by domme beesten. Hy vermaent ons Godts teghenwoordigheyt te ontsien/ den tijt wel waer te nemen. Voorts wy ontbijten of [illegible]/ dat

hy 't eerst souden schicken te verdienen / waer wy gaen of wat wy doen / altijt beer-he ons eerst hoe dat wy ons ergeeren sullen. Maer ick en macht al-temael teffens niet schrijven / want ick behoefde wel een breed pampier vol te schrijven. Ende daerom soo sal ick u L. over desen tijdt den Heere bevelen / tot tijt toe dat ick u eens mondelinge mage toespreecken.

Van geleertheyt.

Peter C. beminde Soon / ick ben seer verblijt gheweest / als ick verstaen hebbe uyt u schrijven / dat ghy soo wel gheoffent wort van u meester in alle deughden en goede Leeringhen waerom mijn begeeren is op u / dat ghy in alles ghehoorsaem zijt / ende dat ghy neerstigh op-schrijft dat veel is om t'onthouden. Ick wilde wel dat ghy dickwils dacht wat een schoon ende voordigh dinck dat de gheleertheydt is / want die brenght voor haer alle goet / somen gemeynelijck seydt /

Der een kint wilt wat geleertheyt vermagh,
Het soudt studeren nacht ende dagh.

Men leest van Alexander Magnus en Marcus Aurelius / het welcke grootmoegende Keysers waren / datse studeerden voor speelen / ende leerden also hoese hun selven ende hun Landen en Provintien regeeren souden. Oock leesmen van eenen Adrianus die door neerstigh studeeren van niet opgekomen is tot de hooghste digniteyt vande gheheele Christenheyt. Dese ende meer andere dingen behooren u eenen moet te geven / om met alle vlytigheyt en neerstigheyt te studeeren / op dat ghy een man met eeren ontwoght [?] worden / en 't troost van al u vrienden en maghen. Uwe beminde Soon leert neerstigh in u Jonckheyt / dat ghy ghedurende u leven behoort te weten. Ende blijft den Heere bevolen. Geschreven in Dordrecht / desen 27. Juny 1641.

V beminde Vader N.N.

Aen P. C. mijn beminde Soon, woonende in de Lombert-straet, Tot Rotterdam.

Gierigheyt salmen schouwen.

Quidam seer beminde Vriendt / nademael de Heer u overvloedighheyt / van tijdelijck goet / verleent heeft / soo bidt ick u vriendelick / dat ghy u hert ende u sinnen daer so seer niet op en zet / dat ghy u Afgodt daer van maeckt: Maer wilter eerlicken u nootdruft af nemen / ende wilt milt en barmhertigh wesen teghen u even-mensch / soo sult ghy u selven goet doen / ende vrienden maecken vanden schat des boosheyts / op der Aerden en inden Hemel: Maer ist saecke dat ghy te vast houdende zijt en te gierigh / soo sult ghy u selven veel verdriets aen doen / want ghy en sult niet uytgheven dan met hertseer / ende sult benijt zijn van u ghebueren / verbloeckt vanden Armen ende doodt gewenscht van u Erfgenamen / alst wel reden is. Want wat een gierigh mensch en van een verlies en komt geen goet dan na de doodt! Doch ick hoope dat ghy beter besint sult wesen / 't welck u Godt wil gunnen: Zijt hier mede den Heere bevolen. Geschreven in Arnhem desen etc.

Ontrouwigheyt salmen schouwen.

Reynier ende N. N. beminde kinderen / wanneer hedendaeghs groote ontrouwigheyt vint onder de menschen / so ist dat ick u uyt sonderlinge liefde vermane / dat ghy de ontrouwigheyt schouwen wilt / want het grootste sonde is / ende tegen 't gebodt Godts / die ons vermaent dat wy niemant en sullen verongelijcken / maer een yegelijck gelijck en recht doen / soo wy willen dat ons selfs geschiede. En al ist dat de ontrouwigheyt een wyle tijdts verholen blijft / soo moetse noch ten lesten al uytkomen / want Godt is over al tegenwoordigh / die weet ende siet alle dingen / ende dan wort een mensch beschaemt voor Godt en voor de menschen / en krijght een vervloeck in sijn herte en wort voor een bedrieger bekent / ende dan wil niemant meer met hem handelen / en wort dickwils met deselve mate weder ingemeten / daer hy mede uytgemeten heeft. Want onrechtveerdigh goet en rijckt niet / noch een bedrieger en bedijdt niet. Daerom zijt getrouw van mont / ende trouw van handen / soo moeght ghy wandelen in alle Landen.

Vermaninge om de Ouders te eeren.

Susters ende Broeders in Christo / C. H. ick ontbiede u allesamen veel goede nachten. Mijn begeeren is op u dat ghy doch sorge wilt dragen om Godt den Heere ende onse beminde Vader en Moeder te eeren / want dat is den wille Godts ende het eerste gebodt met een belofte, seggende: Eert Vader en Moeder op dat ghy lange moeght leven op der aerden. Tis een seeckeren regel / dat die gene die hun Ouders eeren ende in waerden houden / worden sonderlinge van Godt gebenedijt / ende komen tot alle welvaertheyt: maer die hun Ouders niet en eeren komen tot alle verderf ende miserie, als men leest van Absolom / die sijn Vader uyt het Rijck woude stooten / waerdoor hy een deerlijcke ende schandaleuse doodt ghestorven is. De stomme beesten / als daer zijn de Ooyvaers / die voeden en helpen hun Ouders als 't noot is: het welck te meer beschamen dat de menschen te doen / die verstant ende reden hebben. Hy Ouders verstercken alle Overheydt / hy eeren sterc-stercken helpen / troosten / bystant te doen / groeten / ende voor hun bidden. Hier mede vaert wel.

Men sal vreedtsamigh leven.

Lieven Godts soo schrijf ick aen u mijn seer beminde Kinderen S. A. biddende Godt den Heere dat hy u verkorne waere spoet en voortvaren tot sijner eeren / ende tot uwer zielen saligheyt / mijn begeeren is op u / dat ghy altsamen vreedsamigh met malkanderen sult leven / ende oock met alle menschen soo verre het mogelijck is. Want daer vrede is daer is Godt en alle welvaert / ende waer onvrede is / daer is de boose Geest. Daerom houdt dit voor een advijs onder malkanderen /

Eendracht, maeckt Macht,
Maer twist, Verquist.

S. Paulus seydt: Helpt malkanderen de lasten dragen / soo sult ghy volbrengen de Wet Christi. Daerom staet malkanderen by in last ende noot / verdraeght malkanderen / en leeft sonderlingh vreedsamig. Dit doende sult u selven goet doen / ende een vriendschap / ende de Heere sal u geben neden ende zegenen.

V beminde Vader N.

Middel om wel te leeren.

Vriendelijcke groetenisse ghe-schreven aen u mijn seer beminde discipel N. N. so ick anders niet [illegible] dan u voordeel en profijt om u wel te leeren / so schrijf ick u hier ins

[illegible] ghe u aenstellen sult om Wel-
te / verderven in u sonderinge ende leeringe.
Een goet Seghel sindt sal hem selven dick-
wijls perijcken tot onterstighere / denckende dat
daer inde Werelt quirt Rechtsicker / en is
dan kunst / ende welensegghe / en dat hy hier
om geen arbeyt of moeyten behoeft te spa-
ren om die te verkrijghen / hierom sal hy
sterp toeluyster / en ghenoe dat hem ge-
leert wort / hy doen dat hem bevolen wort.
Hy sal hem selven schuiten by meerstighe
kinderen / en leeren alleyt om Christ / om an-
dere voorbete leeren / hy sal hem verheugen
als hy prijs begaet / ende versoecken alle / een
ander prijs en eer begaet / ende hy niet.
Wort / sal hy weet verderven.
Met vragen, onchouden, en voort leeren,
Komen School-kinderen tot grooter eeren.

Beminde Discipel Schilt u studeeren hier
na regulieren / soo sulck Schelleeren / ende
sult prijs en eer begaen. Ende blijft hier
mede Christus Jesu den oppersten schoot-
meester bevolen.

Een goeden Eerlamen Jonghman B. C. wonende
inde Houltraet Tot Haerlem.

Dermanighe tot vriedgen.

Eminde Sone C. uit ouldigde
u dursent gorde machten. Een
Schaevonnme van deser is / Dat
ick u last wecken / dat ick op u be-
gaert / dat ghy u meer verqueten en sult
[illegible] Sedt u [illegible] om gratie te bidden
Want wy hebben u van ons selven quirt dan
alle sondige gebreken / ende van Godt de
Heere komt alle goet ma siek ende linhaem.
[illegible] / dat hy alle dingen
[illegible] / ende wy sullen [illegible]
[illegible] / ende ghy sult [illegible]

soecke / ende ghy sult vinden. Daerom soe
laet u quirt verderven dagelijcks te bidden /
om uytvoeringe van alle sondige gebreken /
ende bidt om vermerderingh van alle
deugdt / om t geloof. hoope / en liefde / voor-
uitdigheyt / gehoorsaemheyt / getuwwigheyt /
ende al dat u van noodem is ons sieke en
liefhaeren. Wide sonder ophouden 'morgens /
middaghs en savonts. Sie dorenk sult
meester ghehoorsaem. Ende blijft hier
mede den Heere bevolen.

Een brief van nieuwe tijdinge.

Eersame seer Beminde Vriend G.
ick gebiede my met alle vriendes
lijckheyt in u goede gratie. Ende
vriendschap / Ick ick quirt kennisse / ende
vermitt onse oude kennisse / ende
tegenwoordighe aen u te schrijven / Hoprenk
dat ghy t solue in danck sult ontfangen. Ick
hier loopen voorschreyden nieuwe tydingen /
maer wtse al Waer zijn / Dat en weet
ick quirt / Want daer Wort veel gelogen.
Onder andere seytmen dattet Wel haest
sal worden / Want de lieden zijn al
mede gevertreyt / also daer niet af en komt
dan alle bedrijffenisse na siek ende linhaem /
En van weede komt alle geluck, voorspoet /
en Salighejt. Wy sonden veel haest verode
hebben meeten menschen / Want
eerst verde hadden quirt God / en dat wy
al samen ons sondige leven beteuden / want
de sonden zijn verseeckt van Kruijs ende
Oorlogh / ende van alle plaghen / die ick
sorge dat wy quet quiet al hebben / ober-
midt de groote overdadt die onder ghe
bruycke Wort in kleedinge: Wy behoeven
ons te schamen met ons kleederen soo te
pronken / Want se ons alleen verleed.

zijn ons maeckte bedey mede de [illegible] lesdey
waer toe dat Adam by Eva alleen gegeven
Wordey van Godt den Heere Schaepe-
wallen / om haer schamethejt daer mede te
bedecken en quirt te proncken / maer tot een
beschaemethejt dat sy Godt gebodt overgetre-
dey haddey. Ook seytmen dat inde nieuwe
gebondey Christenen veel menseghen bekeert
wordey tot ons H. Christey geloof de Heere
sy geloofst. Ick hope dat wy mech al'samey
in een Schaepe-hoye sullen komen / daer
Christus de Herder af is / die ick u bevele.

Waer af alle bederffenisse komt inde Christenheyt.

Besonders goede Vriend / maede-
mack ghy op my begeert hebt / dat
ick u mijn advijs en goet dunc-
ken sonde schreyven wat de prin-
cipale oorsaeke is vande bederffenis der
Christey religie / soo horse my goet gedoghd
u hier in te believen / en u te kennen te
geven waer uyt alle desse plagen komen uyter
de landen / soo dunckt my dat dit quack komt
vermitt onse sonden / Waer mede Wy
Godt de Heere voertoornen / ende hem
quet al ons geluck en Salighejt van ons dop-
ven. Wy hebben de naem veel van Christe-
nen / maer wy leven niet Christelijcke
Een Christey menseh behoort dick wijls te
denckey op sijn sterfdage / op den dagh des
oordeels / op de pijne der hellen / op sijn ee-
wige Salighejt / ende op het leven / en het
leyden onses Salighmakers Jesu Christi /
en behoorden daer om boven God de Heere
dickwijls om gratie te bidden / hem selven
te offeren met besen van goede boecken /
en hem te begheven tot alderhande werke
van barmhertigheyt / maer vermitt
dat Wy hier niet op en passen / so komen
Wy tot alle bederffenisse ma siek en lies-

hacm. Shelijck een tuyn vaer het meest
onderhouden Wordey / of daer en sal niet
gereet in Wassey / soo mede meet een Chri-
stey menseh sijn leven geregeert wordey /
of daer / en sal niet goet afkomen. Sie is
d'oorsaeke dat veel Christenen voor quet
van geloof maer niet quet van leven zijn /
want ly hebben geen. of alle een swerelsinde
sreer of Vrederyne inde Godt / dat niet
gebruyckende ma behoeven Ende daerom leu-
ven de menseghen sonder de vreese Godts
in alle boosheyt. En dat is (ma mijn advijs)
de bederffenisse inde Christenheyt.

Om een goet houwelick te doen.

Een beminde Sone ick hebb verna-
men dat ghy sonder mijn advijs en
dey Houwelickey state te begeven tot
vnbehoorlick is / Want het is veel reden dat
ick daer mede een seggen in hebbe / aema-
gesijn u welvaeren / van my meet komen
Houwey sout / want een een Houwelijck en
hangt geen kleyne saeke / maer t'is dick-
wijls een menseh sijn eeuwige ende tijs-
om sick voor u voir ghy by den Hant neemt /
Want het is haest gekeuwt dat lange berou.
Daerommme mijn begeeren is op u /
dat ghy eerst Godt den Heere om gratie
sult biddey / Dat hem believe voor u te
versien een Godtvresende huysvrouwe /
Daer ghy in rustte ende in vreede u leu-
ven mede moogt overbrenghen / ende
Dier ghy hinderey by moogt teeley / om
Ghy en sult niet alleen betten op de
schoonheydt / Want die niet langhe duer-
ney en magh / mach op rijckdom: maer het
principael op de persoon / Want die de

persoon

persoon mist die mistet al: siet men wor geb-
lijck wan goet en kaven / Ey gesachte / Sbant
gelijck Sy gelijck dat paert best. Maer voor
al siet men een Godtvreesende persoon die
Haer Ouderen gehoorsaem is / Noedsaemigh
bloeckt / Nermustigh en voetaerdigh is. Dus
doende sullt wel doen / Ey ick sal u ten besten
helpen daer ick kan of mach / met goet Ey
raet. Zijt Hier mede den Heere bevolen.

V beminde Vader.

Wat oprechte Edelheydt / Rijckdom / Heerschappij ende eere is.

Ey uytverkoren Nrient ick pre-
sentere mijn gedienstigheyt tue
waert. u vriendelick biddende dat
ghy my niet sey spaert int gene-
ick sonderlinge iy u gehouden bey / want
de voorgaende Orientschap die my t'uwen
huyse geschiet is / Ey om niet hoet ondancke
baer te weesen / so schrijf ick u dommige punc-
ten / die een Jonghman behoort te weten /
waer in veel dwalen / want sommige Nrien-
teren hun Edelen weten / overmitt dat sy
way een Hoogt afdomst zijn / ey leven wel-
kant onbehoorlijck / Welcke in geen Edelen /
maer boeren acht te weesen overmitt sy hun
selven Ey hun geslacht ontteren / die sy met
een gesiehlt leven behoorten te vermeeren /
waeromm alleen voor Edel zijn te achten die
Edel wercken doen / Ey zijn of arm. Dora-
voor zijck ey machtigh te rekenen zijn die
hun laten ghenoegen met het gene dat hun
Godt verleent heeft / Ey barmhertigheydt
bewijsen aen hun / even menschen / ist niet
siehamelijck so ist geestelijck. Noort acht ick
sulcke menschen groote Heerschappij te hebben
met die veel goederen hebben / maer die
rechtmatigheyt niet nacht / en dacht Ey stant
hoeck:Ey Heerschappij hebben over hun sele-
ven. En acht sulcke menschen met goeder
eiver te maken / die hun selven meesten alt
dragen Ey ely-geestigh leven. Ten is voor
geen reden dat ze mant groot gearbt voort om
zijn gelt of gut / lant of zant / maer om zijn
deugdt. Beminde Vriendt / Hier uyt
moogdy mercken wat oprechte ust valsche
uiscldom / of edelheyt of Eer / of dominatie
is. Soecht de oprechte / ende valsche
ende geconterfeytee. Ende zijt
hier mede den Heere bevolen.

Mantere om goede kinderen op te trengen.

Eminde Neef F. aengesien ghy
my geschreven hebt dat ick u ins
korte sonder vrijdey overschreven
een manier om kinderen wel te
regeren Ey op te brengen in alle geselschappen
op dat ick sonde met doelachtigh weesen die
Godlijr voor / so ey Hob is niet kountig laten
dese tegenvoordige aen u te schrijven: so sulc
ey weten / dat de kinderen van jongt op opek
in haert Moedert lichaem beginnen aen te
nemen deughden of ondeughden / mede Ou-
deren hun selven schicken of regeren: daerom
Ouderen die goede kinderen begeren te hebben
Ey goet te weesen / want gemeenlick worden
de kinderen mede Ouderen: Daerom so be-
horen goede ouderen een deughdelick Ey vroom
leven voor zijn kinderen te leyden / welcke
de ma te volgen: Ey sullen de kinderen
wel leeren God den Heere om gratie bid-
den / ende sullen se in tijdt by een God vree-
sende Schoolmeyster bestellen / die sy bid-
den sullen / ende ook wel loonen / om goede
toesicht op hun kinderen te hebben. Ende
Voetensen

Voetense dat de kinderen eenighe quade
geneegentheyt hebben / soo sullen se schicken
dat dat een zeuftey maeh uytgeroyt worden /
en vanit de kinderen jonck zijn: want alsse
out gheworden zijn / soo sundot te laet weesen /
Sbantse dan Nouhant zijn. Noort een kan
men niet beter doen / dan de kinderen wel
en katen leeren lesen / schrijven / Ey eyfferen /
en een goet ambaghte daer by om alst moet
ie hun lust daer mee te winnen / maer
Noor al meetmen toesien / dat de kinderen
met geen quaet gesellschap vermee en gaen /
want dat soudese gantsch bederven / enthoudt
dit voor eerst / meer sal ick u mondelingh
te kennen geven / want de kinderen wel
op te brengen / is een Kunst der konsten.

Hoe een Koopman sijn Koopmanschap sal doen.

Een beminde Nrient ? mademaet
ick Neustaen hebbe dat ghy een
jonck Koopman geworden zijt / soo is
mijn begeeren op u om die onde-
Nrientschap van u Godert / dat ghy wilt
voor u sien Ey schicken uwen handel veeren
Ey wel te dryven / want door groote Koop-
manschap kan een man lichtelick rijck oft
arm worden / alsmen dagelijcks voor ogen siet
wirk so ist een seer periculeuse sake Koop-
manschap te doen daermee veel vorsaken in
vinden / om de zielen met sunden te besmetten
en te belasten. Sacromme zijn sommige
punten die een goet Koopman wel behoort
te onderhouden / om met alle voomigheydt
sijn Koopmanschap te doen / van welcke een
mant principaelste is / dat hy schirke sijn
Noorel te houden so veel alst hem mogelick
is. om in geloof en vertrouwe te komen / Ey te
blijven / want als een Koopman sijn woort
niet en houd / so verliest hy uyt het gheloof /
sonder welck men qualijck trafique of koop-

manschap doen mach. Oor moet een koop-
man schacker bij de pen schesen / om sijn af-
keeren wel op te schrijven / Ey goet rekes
ninge daer aft te houden / daer dirk wilt veel
quaelt mee mach voorhoet worden. Ook
sal een Koopman wel voor hem sien / dat
hy met liefste lieden geen swaer Koopman-
schap en doe. En die lange Koopman wil
sijn die wacht hem voor Neerdey en voor
Nijn. Het derde mycht wel quaden hauing
minde Nrient inde Koopmanschap / dat sult
ghy meetter tijt wel gewaer worden / ghy
sult meeh wolle dinghen met schade of met
schande meeten leeven. Ook Koopman-
schap sonder voorsaen is veeliet voor de
handt. Hier mee houdt u vroom.

Men sal den tijt wel waer nemen.

Eer beminde Discipulen M. Q.
soo ick andert niet een soetke dan u
zalighept en welvaert / soo is mijn
begeeren op u / dat ghy u kostelijcke
tijt wel waer neemt / want Ey
ten niet kostelijcker dan den tijt Edel-
alsse eent voor hy is soo een magheen die
nimmermeer wederom krijgen / al meeste
men een Houdert duysent guldent geben voor
een vergenblick tijdt. Nu siet dat de stom-
andere hunnen tijt wel hunnen waer nemen
veel meerdere Lantlieden menen hun
zaer tijt Ey maetlijt waer: Ook Schipe-
peut menen hun getijde / veel Schint ende
Weeder waer: soo mede behoeren jonge lie-
den den tijt hunt bluyende jeuchet waer te
nemen / Ey meerdigh leeren lesen / schrijven
ende al't gene dat sy behoeren te weeten.
Sie dit niet en doen / die sullent hun selven
een mogelijck als het te laet schesen sal.
Daerom soo neemt dit voor een advijs.

De

De tijdt is kort, de doodt is snel,
Wacht u van sonden, soo doet ghy wel.

Beloftenisse om wel te leeren.

Seeer beminde Vader ende
Moeder, ick recommandere my
in u goede gratie, u sal believen te
weten dat ick mich sterck bij ge-
sont bij Godt hebbe, so ick verhope dat het
mot u mede is, bij met alle onse goede vrienden.
Ten ganende mijn studeren ende leeren
gaet mich redelijcken wel voort, mede tijt
dat ick alhier seeker gegaen hebbe. Ick meyne
mijn neerstigheyt so wel te doen, dat ghy
geen oorsaecke sult hebben om over my te
klagen. Ende dat sal ick doen principalijck om
voor u te leeren; de eenige om u te behagen,
wetende dat het u aengenaem is dat ick wel
leere. Ten ander is dat ick voorsichter wete
datter mijn eygen seeker profijt, bij een se-
keere middel om te komen tot voorspoet bij
eerbaerheyt. Hier mede beminde Ouderen
recommandere ik my wederom, u believe my
wederom een letteren te schrijven. So.
Geschreven in Harlem den 3. Maerts 1641.
Al u onderdanige Soon N. N.

Een soone toont een goet herte aen sijn Ouders.

O Eerwaerdige Ouderen, ick ontbiede
u alsamen hondert duysent goede
nacht en bij taet u weten, dat ick
in goede doene ben Godt Lobbe los,
verhope so van u. te verhooren, bij magh
alhier seer wel woonen, bij leere ons redelijc
wel na den tijt die ick uytgewoont hebbe.
Maer ick ben altijt bevreest voor u om myn
lieve Moeder, dat ick sorge dat ghy sierck of
bedruyt mocht worden, of eenigh ongeluck
u koopmanschap mocht kuyngen wat voor
sich den Heer altijt Goetelick voor u bidde
dat hy u bewaren ende beschermen wil, ende
u sijn godtsijrke gratie verleenen. Ende ick door
mijn

Noock groote neerstigheyt om wel te leeren
op dat ick u met den eerst een inde Hant mocht
komen, om u in alles bystant te doen, daer
ick gevoelt begeerte tot hebbe, om dat ick
eenichsins wat vergelden sou. Nay alle
goet dat ghy my soo vriendelijck tot noch toe
gedaen hebt, nay voolaerick het honderste
deel niet, een Duyt te verdienen, al leefde
ik honderd jaren; maer een dinck isser daer ik
my mede troosten, dat ik weet dat Godt verblij
dt is, en dat hy u vergelden sal tydelijck
en eeuwelijck al t goet dat gy my gedaen hebt,
bij ick sal so veel doen alt ik mag. Beminde
Vader sijt kiers, mijn Moeder der kirkten
bevolen Schrijven Haerlem den, etc.
V. L. onderdanig Soone I. T. wat
ick vermagh.

Een Vader vermaent sijn Soone wel te leeren.

Beminde Soon I. so u Meer N.
N. verhaelt by u, metter wooy komt
overmits dat u studeren soo veel
voortgaet, en hebt u niet mogen
laten u een kleyn briefken te senden, want
ik verwachte van andere dat ghy te beter leert
als ick alternet een u schrijven. Mijn begeerte
is daer dat gy u uytersten neerstigheyt sult doen
om wel te leeren, op dat gy t avont of morgen
met eeren mooght bederven, huyt komen,
als ick u ontlieden sal. Want versuymt ghy
nu u kostelijcke tijt, so sult ghy u crom ma-
merkt beklagen, maer u hoope dat ghy beter
bestint sult weesen. De geleertheyt isser alderbeste
patrimony, goet dat ghy ontfangen mooght by
het Siecklijke, al t goet vande wereldt niet te
gelijcken en is, daer soo mooght ghy dencken
wat segade ghy u selven doen, als ghy niet en
leerd, ghy ontsterkt u selven het alderbeste
dat ghy indroeckt hebt, dat is de kostelijcke
tijt ende ghy ontsterkt my het geen uyt
mijn

mijn Comptoir, als ghy niet wel en leert.
Daerom beminde Soon sogiert u neerstigh
te leeren, en schout traeghejt bij burgerij,
bij weest u Meester en Vrou gehoorsa-
men, warht u voor stoutigheyt, rechten,
gweerent, lijven bij onreuwigheyt, en ma-
ket alsoo, dat ick niet daer deurht nay u en
hoore. Dit doende sult wel doen, ende
zijdt den Heere bevolen. Geschreven in
Leyden den xxiiij. Junij, 1641.
U beminde Vader N.
Aen mijn beminde Soon N. N. woonende in
de Augustijner Camp, Tot Dordrecht.

Men behoort niet dan goede Boecken te leesen.

Eer beminde Vrient Q. ick wen-
sche u een milieu goede nacht en
want wy goede vrienden zijn, bij
so ghy u tot studeren begeven hebt,
so verwachten ick u, dat ghy principalijck wilt
schrijven te lesen ende te leeren, alsulcke
Boecken, die u bestdienen, om een goe schict
beven te leyden, want de Boecken zijn alt
'tgeselschap, 't goet geselschap maect de men-
schen goet, bij 't quaet geselschap quaet; Er
ist mede met goede ofte quade Boecken.
Nay goet te lesen, komt altijt goet, want
hier u door voort een menisch sonderlingh door
de gratie Godts verlichte, dat hy weet wat
hy behoort te doen of te laten, en al en hay
[illegible] niet al ontbonden dat hy leest,
soo laet het nochtant al wat in den geest,
ende is daer eenighsins of vrebleet, ge-
lijcker wijt als daer daermen wel-vierken,
de speeuwen in leyt, daer plagt oock den
neuck een vaijt inlt in te bleyen. Daerom
soo vade ick u, in alder manieren, dat ghy
deuchtsame Boecken wilt lesen, daer ghy u
selven en u maesten meder ter saligheyt mee
get helpen; Ende zijt den Heere bevolen.

Veele verscheyden goede puncten.

Eusame seer beminde Vrient, so
ghy op my begeert hebt dat ick
u sommige goede puncten soude
verschrijven, waer na ghy u sout
reguleeren, ende overmits voy gerde vriende
den zijn, so en heb ick 't selve u niet konnen
voorgeven; daerom soo wilt de nabolgende
in danck ontfangen: Gebt voorde met alle
menschen, en doet geen dingh onbedacht, be-
mint de waerheyt, zijt goedertieren en barm-
hertigh. Volgt goeden raet. Zijt den Over-
sten gehoorsaem. Pijnt eerbaerheyt, Neu-
gierigheyt verwerpt. Schout twist. Let op 't gene
dat u aengaet. Schout eendrachtigheyt, hoort
gerne, maer spreekt weynigh. Vreesent een
ghy begint. En blijft niet tegen u Ouderen,
al had ghy gelijck. Schout haete. Zijt langh
in raet, maer kort in daet. Schout luyt.
Vreest Godt ende onderhaut zijn gebodt.
Beminde Vrient, wilt u leeren dat men
reguleeren: Ende blijft den Heere bevolen.

Hoe men treffelijcke saken beginnen ende voeynden sal.

Eminde Vrient, P. so ghy op
my begeert hebt, dat ick u soude
schrijven, een seekere manieren,
om een sake daer marht aen leyt,
wel aen te leggen, bij met eeren te voor-
brengen: Om onse kennis bij vrientschap te
onderhouden, heb ick niet konnen laten mijn
advijt en goet duncken daer op te schrijven,
in den eersten aenmoedigen uytslet betaemelijck
ist, dat ghy aenneemen wilt voor u persoon bij
gratie. Ten derden, geloof wijsheyt voorsichtig-
heyt, ende vreesent een ghy begint. Ten
goet is, bij voor u betamelijck, so valtse een
myt

met zey [illegible] moet. Ten Wijsden/dwel u verrichtinge verrichte. Ende ten sesten/ Oberst Wijsdanigh in u propoost ende voornemen. Maer siet voor u/ dat ghy mey of meer niet aenveert/ dan ghy kout konnen uytvoeren/ want beginnen sy niet uytvoeren is groote schande. Want men seyt voor zey spreeck-woort. Het sijn goede spilleen die langhsaem dragen/ ende wel op-nemen. Salich: Die sooh hun werck begynnen ende niet uit zey schey den/ voor dat het werck gedaen is. Beminde Vrient/ dat is mijn advijs sy goet duncken/ om zey saecke te beginnen ende uit te voeren/ Oberst ghy yet beteek/ ick begeerde Oberst dat ghy't my ontbodt/ sy metten zeusten niet weeten.

Twee puncten om wel te regeeren.

Eerbaeme Vriende N. ist dat ghy wolbaeck/ sov ist wel/ ick vaer oock wel/ God danck/ sov ick verstaen hebbe dat ghy inde regeringe der Stede geworpen zijt, heb ick niet konnen laten/ u mijn desen geluck te wenschen sy konnighe goede vermaningen te doen/ om u/ zey voornigh dat ma te voegen/ want goede vrienden sijn schuldigh malcanderen bey beijden te vaden. Ick Wilde Oberl van u vrent vrogen/ dat ghy soo regeerde/ dat u de menschen beminden om u goetheyt/ sy de quade menseyen u ontsagen om uwe rechtvaerdigheyt/ want alle Steden moeten meetvoor deeley wel geregeert voordeyn/ met schaffinge aende quade/ ende met goede vrientschap sy voorgeldinghe aendey goedey. Want sommen de quade sy boose menseyen niet zey schaft/ so Oberdey vroek tot beusseyde vervoerde. Ende soo men oock de goede niet in zeuey ende in Oberdey zey houd/ sy sun in lasten

zey moodt bystant doet sy vrientschap beweisst/ soo vergaet de vouragie tot goet te Steedey/ Dorpey/ Geboey sy Burgemeesterey best/ dacum sy de goede meest zeuey sy de quade meest schaft/ ende dat met vey. Maer het ist moetsakelijck/ die zey ander wel regeeren sal/ dat hy hem zeust wel regeere/ door zey oprechte deughdigheyt/ sy dat hy niemandt zey ontsinkere met zey quaet voorgaey/ want die dat doey (maer mijn bedunckey) sijn vinnut zeniger effirie te bedieney. Beminde vrient/ zijs hier mede dey Heere bevoley.

Wat kinderen nootsakelijck behoozen te leeren.

Laus Deo semper. In Amsterdam.

Eminde Sovy J. soo Amsterdammer Reumit voor handey ist/ is mijn begeey/ dat ghy zey welke voor de Reumit t'Burgt komt/ op dalney u Oblat haveney magt/ ende op dat ghy met zeey by de Vriendey voorst komey/ sobirkt dat ghy documentsey mocrustigh zijt/ Want ick sal u daey examiney/ om ist hooey ende te sieey wat ghy geleert hebt. Denoke zeus wat zeuey ghy begat/ ist sake dat ghy vorh antwoort/ ende hoe ghy beschaemt sult uytkomey/ ist sakelke dat ghy stact alt zeney Oberst-niet. Sacrom beminde Sovy/ zijt mocrustigh/ zey neemt u tijt voor/ vorst geschickt/ ende leert vel besey/ schrijey/ rekeney/ ende zeffey/ sy alt ghy daer/ zey goet Dimbarbt kunt/ of zeuige hanteringhe/ daer ghy u brood mede moogh vinney/ soo zijt zey behouey may/ ende so moogh ghy alleey vreey over. Sacrom loert mu in uwe jonckheyt dat ghy behoort te weey in uwe ondheyt. Ende denkt dirkwilt Oblat ghy

mey

mey aenbey gekust hebt/ zey ghy dat voorne geboney zijt. Maer 'tey it al niet/ so ghy u maer Oberl schicke/ ende dat ghy zey lijck sy deughdelijck leeft. Zijt hier mede dey Heere bevoley/ die ghy alle dagey om zijn goddelijcke gratie bidey moet.

U Vader.

Aen mijn Soon H. woonende by H. S. Tot Haerlem.

Een goet kindt bedancht sijn Ouders.

Laus Deo semper. In Haerlem.

Eminde Vader N. ick ontbiede u honderd duysent goede marhey/ ende laet u weetey/ dat ick mocrh bloeck ende gesont bey: so ick verhope u mede te vindey/ alt ick te Reumit te Burgt komey/ Daer ick u seer af bedanke/ dat ghy gevaerdighe hebt mey te ontbiedey: Ick beginne verble voor de dagey met zeuey t'Burgt te komey/ ende niet besseer bedioest/ om dat ghy mey so veel veldadey ghedaey hebt/ mey voedende sy onderhoudende in kost ende kleedey/ ende soo veel schoone vermaningey doende/ dat ick niet met alley zey heb/ om zeuige danckbaerheyt te toney/ maer ick hope dat mey Sod de Heere mocrh gratie sal verleney/ dat ick betooney sal metten daet/ dat ghy geey verlooey kostey mocrh moeyten/ mocrh vermaningey/ zey mey gedaey zey hebt: Ick hope u mocrh groote bystant te doey in u affairey/ met Sodt gratie/ alst wel vedey is. Want zey heey sy brenghey goey verwachey voort voor heey selvey/ maer voor andere. Sov met/ beminde Vader/ hoop ick/ dat mijne mocrustigheyt ende leeringe u sal te passey komey/ beliewet Sodt de Heere/ diey ick u

bevele met onse goede [illegible] heey in Haeley/ dey 8. April 1641.

U L. ootmoedige ende beminde Sone.

Aen den eersamen B. C. Lijnwatier, mijn beminde Vader, Tot Amsterdam.

Een recommandatie aen een Meester/ dat de Soon wel leeren sal.

Eerwaerdige seer beminde vrient Meester J. ick ontbiede u veel goede machey: dey vraey hey dey ist/ dat ick op u begeey: dat ghy doey u beste wilt doey/ om mijn Sone te instrueey in de konstey/ schrijey/ reekeney/ oyffey/ ende heey ghey: dat hey moodigh bevoey te weey/ maer Bysonder dat hey ondervey Oberdey in de vreese Sodts ende ander deugdey/ op dat hey zey May met zeuey mach voordey/ ende opvassey tot eenk ende u Baey sijn zey-menseh/ 'twerck u zey groote zeuey voor Sodt ende de menseh sal wey: Ende om dat ghy te beter u devoir sout doey/ soo sende ick u voor zey gratie nisse zey vaerkey Wijnt: Dat beminde vrient dwet u uytcuste mocrustigheyt int ane deuvey vey mijn Sone. Zijt hier mede dey Heere bevoley. Ghescheey in Goudrecht/ Desey 22. April/ Anno 1641.

Al uwen goeden Vrient N.

Vermaninghe tot de wercken van barmhertighept.

Eerwaerde Vriende P. ick ontbiede u honderd duysent goede machey: Bey Oblaey [illegible] vey desey ist Dat ick u vreiendelijck vermane/ dat ghy u doey mide Oblit laey vreudiey/ de vreuchey vey barmhertighey te volbrey: Salich zijy de barmhertige/ want sy sulley

Van de weerdigheyt der goeder leeringen.

Euchtsame beminde discipulen C. N. op dat gij te meerstiger soude leeren / soo sal ick een weynigh schrijven van de weerdigheyt der goeder leeringen / welcke onuytspreekelijcken groot is / ende een soeckenjuyt / die dan menschen benemen maeckt / sulx datmen leest dat Pobreeght Koningh van Cicilien seyde: dat hy meer achte een lieven hadt zijn geseuchheyt ende wetenschap / die hy door 't studeeren verkregen hadde / dan de keuse ende vrijhedom van zijn Koninghrijck: ende dat niet sonder reden / want geleeuchheyt met dengh / vereenighet / is prijselijcke den armen / troostelijcke den jongen / een verkoestinge den ellendigen / een cierraet den edelen: sulcx dat de geloerte / Hert in hem begrijpt alle goet. Ende hierom seyde Biat een Philosoph / inde plonderinge van zijn stadt: dat hy niet verloren een had / want hy hadde zijne konst ende wetenschap behouden / die hem niemandt had meyghen benemen. Hierom sou vermanet ick u / beminde Discipulen / dat gij wilt schicken alsulcke schatten te vergaderen / die u eygen meyghen genoemt worden / dat is geleuchheyt / welcke u niemant benemen mach.

Van Tragedien ende andere Comedien te speelen.

Laus Deo semper.

Eerwaerdige / seer beminde Soon der ons Moeder / ist dat gij wel waer / / soo ist wel / want ick oock wel een passe ben / Ende heb lost. Mijn schryben ist niet bij sonder / van dat ick u vriendelijck bidde / dat u believe deze S. Jaenb. mit affsien over te komen / om u wat te vermaeken in deze suete leyde. Wij hebben tot ons Meester een schoone Tragedie spelen / van een Jonghman die hem zeer schicklijck tuttet drucht / ende mamalck verloyt / ende door de wellustigheyt des vleesches / ende quaet ghesellschap / ende door medehelpinge des Duyvels / komtten lesten te sinken in sijn sonden / waer door hy komt tot de eeuwige pijne der hellen. Deze Tragedie is seer bevreeghlijck om aen te sien. Ende onse Meester heeft ons sumtijdt een Comedie ofte Tragedie spelen / om dat wy daer door sunder leeren goede maniere / ook wel spreken: maer principalijck op dat wy / ende alle de gene die 't sien / dat door sunder ghestinke ende geleeft wesen / als aenstellen van het quaet te schouwen ende het goet te doen / om reuslijck te leven / en de Saligh te sterven. Beminde Vader / zijt hier mede den Heere bevolen. Ghe. schreven in Haerlem / Desen 9. Junij / Anno 1641.

U. L. onderdanige Soon I. C.

Aen den eerlamen ende vromen Koopman N. N. mijn seer beminde Vader, Tot Enckhuysen.

Van zonden te schouwen.

Laus Deo semper.

Eusame beminde Soon / M. ick heb uwen brieff ontfangen / waer uyt ick verstaen hebbe / dat gij beseeft / dat ick u eens sonde Romen om dat ick u met u Suster en Broeder / gaen / dat hek my voor d[illegible] Groeten / maer ick hope u op een ander tijt eens te komen. Mijn begeerten is op u / dat gij dus de sonden wilt schouwen / want

[illegible] door de menschen tot groot welijs het pijnt sommy / ghelijck ghy in u Tragedijsche spelen sien sult / meent hier een exempel aen. Ey denckt dan / dat Duyvel / noch Hell / noch al dat ofgrijselijck is / soo lelijck is als de sunde: want deze groot verlijs de ghy van de sonde ghekomen zijn: Darom moeghtghy sien aen de vruchten des boomes der sunden / hoe afgrijselijck dat de sunden zijn / dan alle quaet af komt / want de sonde maeckt den menschen godloot / verloot / gordeloot / ende maeckt van de Kinderen des Godts / Kinderen des Duyvels. Ende Gerusenen Godt / Kinderen des Duyvels. Darom beminde Soon / schent de sonden / en hlozen / ende begeest u tot deughden: schuilt wel te leeren / weest u Meester gehoorsaem / en spreekt beleefd: Dit doende sult wel doen. Desen 26. Juny / Anno 1641.

V beminde Vader,

Aen mijn beminde Soon N. N. woonende in de Bartel Joris straet, Tot Haerlem.

Feest-dagen behoorzamen wel over te brenghen.

Euchtsame beminde Orient C. ick ontbiede u duysent goede marsten: d'oorsake van mijn schrijven is: Dat ick bemerke dat [illegible] menschen onbehoorlijckheyt zijn op Sondagen / ende Heylige dagen / dan op meerder dagen / welck een belibaeghlijck is ende sien de Feest daghen ingesteldt zijn om Godt te [illegible] ende [illegible] van [illegible] ende reuslijck / [illegible] met om spreken [illegible] te bewijsen. Darom beminde [illegible] schilt de Sondaghen schoon overbrengen / u voorsomende met Godt / hem bidde om gratie / sijn H. Woort hoorende ende bewaerende / de zierten besuerende / Gasthuysen

Lee-

Verpreve-huysen/ Wees huysen visiteeren/ Siecke overlooms/ van pest/ van oorlogh/ van dieren eijdt/ van Bangigheyt/ van hoonaultheyt/ van Rattenzen en sorgen. Ende dan oyt tijt gewoest om Godt den Heere te versoeken/ sow ist nu tijt/ laten wy ons van Godt/ met die van Ninive/ die vastende vervolmoedigen onder de almogende handen Godts graiae verworven hebben: so mede Moses ende Elias/ als sy tot Godt begeerden te gaen/ hebben gewast. Doch Daniel in den Ruyt der Leeuwen vastende/ is beschermt gewest van de Rinderen in den vyerigen oven/ vastende/ hebben de Svarheden overwonnen. Ende benautheyt helpt vaster/ het verdrijft de Sunden/ het weder-voerpt den toorn Godts/ ende brengheet tot ghemsthoyt ende vrede. Laten wy ons schrikken tot vasten/ eerst van sonden ende boosheydt/ voor na christelijcke penitentie doende/ sullen hier Godts gratie verwinnen ende hier maemaeckt het eeuwige leven.

Verwechtinghe tot de vreese Godts.

Eersame [illegible] von N. overmits de [illegible] unbevreest leven/ dat [illegible] de vreese Godts is een [illegible] van alle [illegible] menschen [illegible] deuchdelijck en konnen [illegible] maer zijn als een schip sonder roer in de zee/ ofte gelijck een peerd sonder tooy/ welcke niet te besturen en zijn/ waerommme ick u vermane/ soo [illegible] ick u vermane/ [illegible] sullt denchen dat Godt [illegible] ende dat ghy [illegible] ik/ ende dat hy alle dingh [illegible] ende dat ghy dat hy ghern goet ongeloont en [illegible] ende geen quart ongestraft: Want gedenckt aen Breef hy de Engheln niet ghespaert als sy quaet doen/ ende Godt gelijck van den veesen/ Noch hy oock Adam ende Eva/ niet gespaert/ dat sy ongehoorsaem waren/ ende

Verwechtinghe tot neerstigheyt.

Eminde Bisiper N. alsoo ick groey sien sonder u Welbevaendheyt/ sow dunckt my dat ick niet een te poorey sij te vermaney tot neerstigheyt/ sow moet ghy weten/ dat gelijck eerwijt boom verwichten voort een breynghet hoose/ en gelijck ook gaet voore brandin/ het buyten werck verwinnen/ den arbeyt voor de ruyt/ met neerstigheydt arbeydt/ en/ ruderen/ [illegible] datmen siet/ dat een Wijsheyt met [illegible] gegrondt verzaedt in den [illegible] ende dat een sonder [illegible] geen goede vercieghen vergaet te [illegible] manuelijcke jaren/ waer door hy wordt [illegible] Godt hy met eeuwy voorde Wevelijcke [illegible] Daerom vermaney ick u het neerstigh [illegible] besoy/ seijzeyn rekenen ende [illegible] ende zijt den Heere bevolen.

Vermaninghe tot vasten.

Eersame Vaeiendom C. B. ick vermaney my in u goede gratie als die u/ van goeder hertey beminne/ ende lief hebbe/ ende [illegible] eoch uit zeey voorzeyt tot u schrijve/ vermanende tot vasten ende bidden/ om den Heere te versoenen/ die voor ons [illegible] hey dat ey uit verloorne/ overmits de pla- [illegible] die voor sijn/ dat [illegible] handt van dagher/ [illegible] overlooms/ van pest/ van oorlogh/ van dieren eijdt/ van Bangigheyt/ van hoonaultheyt/ van Rattenzen en sorgen. Ende dan oyt tijt gewoest om Godt den Heere te versoenen/ sow ist nu tijt/ laten wy ons van Godt/ met die van Ninive/ die vastende vervolmoedigen onder de almogende handen Godts graiae verworven hebben: so mede Moses ende Elias/ als sy tot Godt begeerden te gaen/ hebben gewast. Doch Daniel in den Ruyt der Leeuwen vastende/ is beschermt gewest van de Rinderen in den vyerigen oven/ vastende/ hebben de Svarheden overwonnen. Ende benautheyt helpt vaster/ het verdrijft de Sunden/ het weder-voerpt den toorn Godts/ ende brengheet tot ghemsthoyt ende vrede. Laten wy ons schrikken tot vasten/ eerst van sonden ende boosheydt/ voor na christelijcke penitentie doende/ sullen hier Godts gratie verwinnen ende hier maemaeckt het eeuwige leven.

Verwechtinghe tot bidden.

Eersame Vaeiendom C. B. ick vermaney my in u goede gratie als die u/ van goeder hertey beminne/ ende lief hebbe/ ende [illegible] eoch uit zeey voorzeyt tot u schrijve/ vermanende tot vasten ende bidden/ om den Heere te versoenen/ die voor ons [illegible] hey dat ey uit verloorne/ overmits de pla- [illegible] die voor sijn/ dat [illegible] handt van dagher/ [illegible] helpen/ voorsd. te maeken den onvoeldenden te onderwijsen/ den benauden te versvoo- ffen/ een yder ten beste te raden. Sie voorsd. / mogense haest tot de eeuwighe voorsichd. komen.

Dan vriendschap.

Eersame zeer beminde Vrienden N. N. Ick gebiede my in u goede gratie: Ende ist dan u Broeder/ datter geen dingh [illegible] is ende beter dient/ ende voorghiedt Christenvriendschap of broederschap/ want niemant [illegible] is [illegible] sijn [illegible] Daerom ist seer goet dat een [illegible] een Hulper hoeft in [illegible] een [illegible] in [illegible] een los- raer int geen hy [illegible] en kan/ die hem in ellent is vaden/ ende helpende/ ende dese vriendt mort beschuyten ende discreet voorsin om ons een beste te raden in voorspoet/ ende machtigh een ons te helpen in tegenspoet. Sacrum soo seyt de Wijseman/ Eccles. 37. Hout gestadighe vriendschap met een godvruchtigh man/ wiens siele met u is/ Die met u alt ghy dwaelt ende eijst/ medelyden is Godsanige vriendschap/ die malcoandere in overvl lyghen [illegible] den hebben ghervoest David ende Jonathan/ die malcoandere in overvl lyghen [illegible] hebben/ Want [illegible] sijn leven voor David in perijckel. Dat ook David niet verg[illegible] den breeft/ [illegible] Eccl. 18. 19. 20. Hier een waerachtigh vriendschap/ Vrienden gevonden Breef/ Sie Breef gevonden den grootsten schat een godvruchtigh menschen met malcoander/ ende wort geweet/ ende onderhouden/ met gmeenschap vriendschap te bewijsen met alderlei gifte ende gaven met ghemeynschap van spijse ende drancke; Want Christenden hebben grey verpleegden geeft.

Een Sone schrijft aan eenigh goet.

Zeer beminde Vader ende Moeder N. N. Ick vallicke u. Hondert duysent goede gnachten/ en laet u weten/ dat ick noch ghesont ende sterck ben/ Godt hob lof sow ick verhope dat ghy mock zijt/ met al uwe hoge-gheslachten ende vrienden. Voort beminde Vadere/ ick b'ontsecke gnijn schuldenent. Dat ick van door Hellbe ne vanmoeten ghy maet reuwe hoet/ want mijn onderdeelen u volmordigh/ dat ghy ick u doch niet een kart verdierten/ een weynigh hoffen aen mij te hanghen/ want ick hepe sow voel/ mijn meesterighe dat ik deey met [illegible] dattet u verloeren sal in hemen. Ghy beeve ovrsetten ende rumpeeren/ hier voorzeyt/ sevoir godaen heeft/ voort/ van de Wijsheyt geposten en begaet goede eer van een reeuwe/ Maer die het niet voetghedaen en hoeft/ schande verweert hem ende geeren een begaf/ so doe ick groote meesterighedt om een aenbeeren voor ghy te treeven/ [illegible] Daerom ick noch menigh leeker breeken van de Meester kuijse/ doen een ander op sijn meet/ gnaer ick en passe doen meet op van ick bette/ meest op mijn eygen proefje ende welvaren in het leeuen/ ende oock dunck ick/ datter u aenghenaem is/ Dat ick meesteghe ende schreeve. Beminde Vader ende Moeder/ sijt hier mede d'ey Heere bevolen/ ende wilt mij seynder/ dadr ick um geschreeven hebbe. Ende groet mij seer mijne beminde Broeder ey Gustaert Schrijfeeven in Haarlem/ deey 20. Meert/ Anno 1642.

Een

Een Vader onderwijst sijn Sone.

Ey beminde Soon N. ick sende u metten brengher dan deesen/ eenige Reeden/ daer ghy uw ghesegeven hebt. Wijsen Begeert dat ghy van den Helt. Ende die ick u op u / dat ghy met ernstigheyt wilt verompenseren/ de groote Rechtigheyt wilt u gehangen hebben / die my so suyr geworden is / so ghy maer noerstigh toe— op dat ghy u niet en leyt: Want een Seynt een Koninck sept te man. Beneffs dickwilts op de sententie van Plinius: dat den lijt verloren is/ die mey met studeren met vreudtbrenghet/ Want de ghelecentheyt met beurgen verwachte water putte/ van dagh tot den nacht/ dat Cleanthes studeerde/ niet dat ick begeer/ dat ghy machte Ende dagh sulle studeren/ maer doet alleen u natuerlicke noerstigheyt/ by sonder 'emuren groot voorgh/ want dat is de beste tijt om te studeren. Alst voorlof is/ so sulde u wacker spelen / Alst bedenk tijt is / so sulde vorst noerstigh studeren ende leeren. Beminde Soon/ leef so/ dat een jegelijck u prijsen mach/ weest minnelijck ende vriendelijck ergens een jegelijck/ ende gewent u goede manieren te onde houden op straet/in huys/ op de maeltijt in de kerck: Ende vreest Godt/ ende onderhout sijn ghebode. Ende den Heere Christus Sij ghegeven in Amsterdam deser. etc.

V beminde Vader N.

Ick een behoorde in zijn staet ende heroepinghe te bijden te zijn.

Seer Beminde vrienden S. C. u Ick u te weten/ dat wy t'samen Susters ende Broeders zijn/ van eenen Hemelschen Vader/ ende t'samen kindtmaten van een Hoofs Jesus Christus/ ende heeft ons t'samen met sijn bloet geschapen ende gemaeckt/ ende heeft ons sonder sijn leven gegeven/ ende een ziel die rechtschicker is dan al 't goet van de wereldt/ daeruym behoort niemant vandanicks te werven/ in wat staet beroep/ ofte coordtie hy beroepen is / 't zy vijsk ofte arm/ hoogh ofte laegh / koopman ofte ambachtsman/ want het Godt alsoo belieft wacrum wildy klaghen? Al dat ghy hebt dat hebbe ons niet gelogen/ of maet de Pol seggen tegen den Potbaeker: waerommie hebbe my gemaeckt een vat van eeuen of van oneeuen/ of mogen vorst de leden klagen/ datse aen het hoofs ofte aen de voeten staen? Vrient weest niet den uwen te voreden / u en ghesichiede geen ongelijcks / al dunckt u / ghy en zijt niet Vaer / een ander de schuen dwinghet/ Ghaeady in sijn stede / ghy sout mooi al meer klagen/ want een jeder mogt/ dat het beter is in een ander mans schoele. Weest dan met u deel te voreden/ ende helpt malckander dorg de lasten draghen in u beroep/ so sulde vervullen de Wedt Christi.

Vertroostinghe in lijden.

Eerbiedsame beminde Vrienden K. M. Ghy moet weten dat alle stervelijcke menschen moeten lijden/ vijsk/ arm/ jonck ende out: daeuym die niet lijden wil/ mach ongeboren blijven / maer dat sulle gy weten/ dat niemant mijn te lijden en heeft dan die beste lijden van voor agen: Om u dan te vertroosten int lijden/ dat u over komen mach / so moet ghy weeten: Dat at'ghene dat ghy tegenwoordigh ghebruycht/ ende dat ghy meynt dat u toebehoort/ dat heeft u Godde Heere maer geleent/ Ey hy eischt weederum alst hem behoft door alleenhand middelen/ hy seggt door de doodt liefde vrienden van malckanderen / gelt een goet / huys ende hof / lande ende gant noemt hy weederum / door brant/ door verlogh/ door dieve lijst: Ende dit een goe sghiet niet by gebal/ maer door d'ordinantie Godt/ tot prufijs een saligheyt vande menschen/ by hert ons de volengeben/ om dat wy bitteren medecijnen een sonden / hy geeft hem niet ontvliegheyt een sonden / want die gesunst zijn/ Dat sey hem niet ontloopen een sonden Wat konnen wy dan anders doen/ dan Godt den Heere dancken / die ons zijn gratie toeroont heeft / ende seggen met den O. Job: Godt gaf Godt mijn de mijne des Heeren zij gebenedijt. Siet dit kan doen/ alsoo hy sijn goet verliest / doet soo veel als hy sijn goet om Godts wille gegeven had. Ende die sijn vrienden int sterven Godt den Heere aenghenaem / alst hem Abrahams sijnen Soon Godt sonder opghoffert hebben. Tot zijt Johannes Chrysostomus.

Een Sone vol-leert zijnde / begeert een manniere van leven aen te vangen.

Eerweerdige seer beminde [illegible] ick gebiede my in u gebede [illegible] den waerommie van dese [illegible] lieve te letten/ dat ick een konst [illegible] ambacht mochte leeren / Daer ick [illegible] rost mochte winnen/ want ick [illegible] wel geleert hey int Latijn / Francoys / Duytsch/ Cyfferen / Boekhouden / ende in deuchden ende godtvruchtigheyt onderwesen. daer ick u L. Heerelijcheden seer af bedanckte dat ghy geen kosten mach moeyte ghespaert hebt. Ick bidde onsen Heere / dat hy u in veeuwigheydt vergelden wilt. Want zijn woorden/ want ick geen vermaetch hebbe int verbauisen / ende om dat mijn zijn daer meest toe strecket ; soo seghijnt dat God my Vader / dunckt u suberlijck gevaden te wesen/ soo sonder ick my daer geeny toe beghevey. Zijt hier mede gegroet.

Om rijck te worden.

Eersame seer beminde Kinderen/ soo de Ouders altijt besorght zijn voor de welvaeren van hun Kinderen / soo schrijft ick hier int kortte hoe ghy met Godt en met veeuy Goet de Weerelt komen/ ende rijck worden kont: voor soust soeckt het rijcke [illegible] zijn geuchtigheyt/ [illegible] gewerpen [illegible] ander sah u toe Ende al [illegible] moet u begeerte af-snijden/ ende u [illegible] met het geene dat ghy hebt / soo verre ghy tenighsins een goet Heer-kom men hebt: want hy is de rijckste die daer leeft / die hem genoeghet met het geene dat hy heeft. Ende daer een is niemant arm/ die hem met het zijne vernoeghet. Want ist alsoo / dat ghy meetdeuft. Want Rost ende kleedeuen niet een hebt / so moet ghy dappen u handen vappen ende werken meerstigh in u vocatie / ende volghen het Testament dat een Vader sijne Kinderen arbeeten liet / hun seggende : dat hy een sigat begraven had in zijn Wijngaert / ende datse die vinden souden met meerstigh arbeyden.

Om gesontheyt te onderhouden.

Beminde Kinderen / want ick u gesontheyt beminne / ende begeere u langh leven / so seggijs ick

Rie-

Hierint horte hoe ghy in gorder gesonthejt
hebbey / weerom sal geschien / ist dat ghy
dout vorladet van spijs ende dranck / en
dat overmisse ende droesheydt / want
ghy dan overcomen / vlersch en bloet / en sijn
sachte vermoyen / vande gesonthejt. Ende
ooch is it seer goet dat een menschie goede
matte hebbe in spijs en dranck / ende dat
hy sachtsinnich heb / ende vreetsamigh te leven:
Ghy siet dat ghy geestlighe ende vrye
moedige menschen zijn vet / gesont ende
schoon van coleur / ende de ontrechende
menschen zijn geslachtigh bedruckt / benauwt /
treurigh ende siecklick. Item Champagnicy
is een verthibaer landt / ende daerom
moeten de lieden altdaer seer arbeyden / en
zijn sober van spijs en dranck / daerom sy
seer cuit worden. Tot onderhoudinge van
u gesonthejt sijhout vorsichtigheydt des hers
ten / ende hout een vorlijcke gemoet / ende
ghebruyckt matigheyt in spijs ende dranck.
Hout u warm / ende offent u in arbeyt
ende hout goede rust / daer mede onder-
houdt ghy u ghelonthejt.

Om altijt in voechden te leven.

Eminde kinderen J.J. mado-
mach dat quade passien als de
droefheydt / gramschap vreese /
bedruyn memorie / hart ende
sinnen / ende verteeren vleesch ende bloet /
Daerom soo wist dat iet u met de Wijsheyt
van manne / dat ghy de droefheyt weert van
u hart / vredelijcke / want de droefheyt heeft
een mening gedoodt / en een droevige geest
verdroogt u gebeente. Wilt ghy minnen
en droevigh worden / soo schickt u derechte
tot te bevren: Want een goet vroom leven
is een fontein van vertroostinge en blijschap:
Daerom seydt men voor een spreeck
woort. Sought / verhoughte / of arbeyt: Ick
en heb niet beter gelesen / dan wel doen en
vrolijck te worden: Wreest met den uwen
te vreeden / boot u voorsichtigh / dat u uytcuste best en bevrede Sodt
den Heer alle swarigheyt / stuijt tegen on-
ruste / bemoedt u met 'ijgene dat u aengaet.
Temperet u lijden met Christi lijden:
Verblijt u in den Heer om sijn heyligheyt
verladen / dat voor mae den beelde Godts
geschapen zijn / dat hy ons met sijn heylige
bloet verlost heeft van de slaverniee des
Duyvels / en dat ghy hier ma verhopen
met Christo in der eeuwigheydt te leven
in de vereuchde des Hemels. Daerom
verbeucht u daer mede.

Om tot de eeuwige zaligheyt te komen.

Deurbaemsame beminde vriendey J.
W. onse Heere seyt in den H.
Euangelio: Wat sout een mensch
baten dat hy de Weerelt voon / en
dat hy sijn ziele verloor? of wat soude een
mensch mogen geven in wisselinge van
sijn ziel? Nadien dan dat voor niet kostelijcer
aer en hebben dan de ziel so laet ons voor
al onser zielen zaligheyt besorgen: van welcke
het fondament is een vast geloof / want sonder
den geloof ist onmogelijck Godt te behagen /
al leefdy veel soo als S. Jan Baptist.
Want die niet en gelooft die is verdoemt.
Ten tweeden / soo moetmen de gheboden
Godts onderhouden / soo de Heere seyt:
Willdy tot den leven ingaen / soo onderhoudt de
geboden / tweelck is: Dalmen Godt moet
liefhebben / dattet is Hemel ende aerde /
ende meer dan ons eyghen leven / ende
ons even-mensch ghelijck ende verbe
doen ende barmhertigheydt bevoorsen / als
Ons beghereen. Dat ons selfs ghebiedt /
ende als Ons ghedaen hebben dat Ons moe
gen doen / moetmen voor bekennen dat Ons ons
nutte
nutte knechten zijn / en ons verlaten op de
verdiensten Christo Jesu / ende op de
vruchte van zijn O. lijden ende sterven.
Sit doende / komen wy soeter tot de eeu-
wighe zaligheyt / 'ighene ons gunne / den
Ghelockten ick u al t'samen bevele. Ghe-
schreven in Amsterdam desen 8. Meert /
Anno 1641.

Een Nieuwe-Jaer.

Seer beminde Discipulen M. M.
ick Ghenesche u t'samen toe een
voorom en deuchdigh leven. Aen-
gesien dit tegenwoordige jaer / hy
mae gepassoert it / en nu een nieu-jaer
voor handen it / soo sende ick u een gruete
ende voor een nieu-jaer dese brieven / die
hier in die Voorcoken ghescreven staen /
om dat ghy u leven en studeren daer mae
schicken sout / en ist sake dat ghy die wel
Ghect te stellen / soo sult ghy in korten tijt
wel toenemen / soo in goede leeringhen als
in een goet Christen leven / 'ighene het prin-
cipaelste it / want wat sout baten / dat ymant
veel schoone sprakelen konde spreecken /
ende alle konsten daer by konde / sonder
een geschickt ende deuchdeut leven / Dit
waer al niet: Daerom so moet de deuchd
ende Godtsvrecht gelijck geoffent worden /
u doch in dese brieven / daer sulck Ghebeu in
hulpe van goede onderwijsinge / Daerom
leert nu noch / terwijl ghy jonck zijt / en
neemt u tijt Ghaer / ende seght niet mach
den Raven. Crat / Crat. Dat it: Morgen
gen / Morgen.

Si non es hodie, eras minus aptus eris.

Die-heden onbequaem it om te studeren /
morgen sal hy mach traguer worden. Ernelck
dat ma arbeyt rusten komt / ma studeringe ge-
leertheyt / ma geleertheyt deuchd / eere ende
eynde it waer ma voy ons moeten schicken /
Ghant de geene die dat missen / hebben hier
qualijck geloost. Beminde vrienden / neemt
dit in danck ende studeert meerstijdt.

U Dienaer H. I.

Maniere om te maecken ende te schrijven Contracten / Obligatien / Quitantien / etc.

Een Contract van Huys-huyre.

Ick Ondergeschreven ende bekennen verhuert te hebben aen W. O. een huys met een huff /
staende te Leyden in de Kleine-steegh / gheheten de duyfsnest-vereeniging / maeckende
den Mae dorst / voor den tijt van 8. jaren / ingaende te Meyen naestkomende 1642.
voor de summe van 86. guldens / tot 20. stuyvers 't stuck / 't jaer te betalen /
voor de eerste jaer / ofte een maent daer mae ontgrepen: Waer af het eerste jaer sal versoenen
verfoy 1643. Waer mede beide partijen te vreden zijnde / heb ick voorts verbonden
bekoost den selven Huurlingh sijnen voorst. tijt redelijcke tot een gebruyckey. Onder-
verbintenisse van mijnen persoon en goederen / roerende en onroerende / tegenwoordige
en toekomende. Renunrierende van alden hulpe van Rechten: desen eenighsint sonder
waerende ende besonder den voorst / seggende: dat generaelen renuntiatie van geenden
Ghaerdey een it / een 32 datter speciale voorgae. 't Oorkonden van desen / zijn hier af
gemaeckt.

ghemaeckt twee Chirographen / d'een uyt den anderen ghesneden / by partheyen in Schreden
ende S. C. Seturgen / den 8. Mey 1641. By my M. F.

Quitantie van Huys-huyre.

Ick A. P. kenne mitt desen ontfangen te hebben van den eersamen C. L. de
summe van 62. guldens / van een jaer Huys-huyre / voorsehen mete Mey
Anno 1641. In kennisse der waerheyt / heb ick mijn handt teecken hier onder
gestelt / Desen 8. Junij. Anno 1641. By my A. P.

Contract van Lant-pachtinghe, ofte een Huyr-cedulle.

Ick T. L. kenne verhuyert te hebben aen J. S. een bruyckbaer stuck-lants /
groot ontrent twintigh mergen / gheleghen in den Banne van Spervoude / ende
guldens tot twintigh stuyvers / ende een vat Boters in de Mey-tijt ghevalleyn /
ende inden Meo-tijt te leveren / en te betalen het geld voor Lichtmisse / dae af het eerste
jaer sal verschenen ende vervalleyn wesen Anno 1642. toekomende / en soo voorts
van den voorsz. termijn ghedurende / op de selve tijt te voldoen ende te betalen / met
expresse conditien: Dat de voorsz. huyr may gehouden sal zijn de voorsz. huyrschaer
wert te behouden / als bruyck-landen / de sloten te uytnijgen / de mest over 't lant te
brengen / en te bewerpen dat Weylant is / ende te hoyen dat Hoylant is / ende 't huyt
in darell en zaeck houden. Ende aangaende van de schattinge / elck sijn aenpacht be-
talen / mae dat de Heer 't selfde setten sal. In kennisse van desen / soo zijn hier af
twee huyr-cedullen / al een ende luydende / ende uyt den anderen gesneden door de
heeren A. / B. / C. S. geber bysonder onderteeckent / waer af T. L. heeft het be-
wenste / ende J. S. hier onderste / ende die 't zijne verlooset / sal hem mae det anderen
mertien reguleren. Gedaen den 8. Januarij 1641. binnen Amsteldam / in presentie
van O. F. ende S. C. als Seturgen. T. A. J. S.

Een Af-rekeninghe.

Op huyden den 10. Mey Anno 1641. soo zijn wy D. F. en S. B. over een
gekomen ende afgerechent van verschotten penningen ende mont koost / kamer
huyr / ende anderssint / die ick D. F. wat eyschende / ende hy bleef my schuld-
ighe ende van rekeninge de summe van 63 stuyvers / die ick kenne ontfange
te hebben / ende met dese rekeninge ist dood ende te niet afgerekent 't gene dat wy
met den anderen hadden uytstaende. Gedaen binnen Schiedam / ten huyse van A. C.
in presentie van M. S. ende J. C. Seturgen / den 8. Mey 1641. D. F. S. B.

Een Obligatie van schult.

Ick C. D. kenne mitt desen / schuldigh te wesen aen den eersamen L. B. ofte
voorder desen / de summe van vijf hondert gulden tot 20 stuyvers 't stuck /
ende dat ter cause van een fouder Linde Lattenen / die ick van hem te danck
ontfangen heb / belovende de selve summe te betalen op Augustus marst ko-
mende